

Suçta Sürüklenen Çocuklar: Aile, Çevre ve Psikososyal Etkenler*

Juvenile Delinquency: Family, Environment and Psychosocial Factors

AXIS World

Journal of Applied Cross-disciplinary Insights

Cilt / Volume: 2

Sayı / Issue: 1

Nisan / April 2026

Makale ilk gönderim tarihi / Received (First):
26.01.2026

Revizyon / Revision: 02.03.2026

Makale kabul tarihi / Accepted: 10.03.2026

¹Lisans Öğr., İstanbul Aydın Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Türkiye, e-mail: pinarerdem1@gmail.com

² Corresponding Author: Doç. Dr., İstanbul Aydın Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Türkiye, e-mail: fnyilmaz@aydin.edu.tr

Anahtar Kelimeler: Suç, Çocuk Suçluluğu, İstismar, Psikolojik Şiddet, Fiziksel Şiddet.

JEL Kodu: K42, D91, I38, J13

Keywords: Crime, Child Delinquency, Abuse, Psychological Violence, Physical Violence.

JEL Codes: K42, D91, I38, J13

Citation / Atıf: Erdem, P. & Şengül, F.N. (2026). Suçta Sürüklenen Çocuklar: Aile, Çevre ve Psikososyal Etkenler. *Axis World Journal of Applied Cross-disciplinary Insights*, 2(1), 13-32. <https://doi.org/10.71284/axisw.20262102>

Axis World Journal is a journal of the Academic Studies Group.
<https://journals.academicianstudies.com/axis>

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Telif Hakkı & Lisans | Copyright & License

The copyright of the works published in our journal remains with the authors, while the journal retains the rights for commercial use. All published works are made available as open access under the *Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives (CC BY-NC-ND)* license.

Dergimizde yayımlanan çalışmaların telif hakları yazarlara, ticari kullanım hakkı dergimize aittir. Yayımlanan çalışmalar CC-BY-NC-ND lisansı altında açık erişim olarak yayımlanmaktadır.

Pınar Erdem¹

Fatma Nur Şengül²

Öz

Bu çalışma kapsamında “suç” olgusu suçta sürüklenen çocukların gözünden ele alınmıştır. Suçta sürüklenen çocukların sosyal profili çizilerek, suçta etkili olan etmenlerin neler olduğu ve aile ve arkadaş çevresinin suç üzerine olan etkisi tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemine ait yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılmıştır. Araştırma evrenini temsil edecek suçta sürüklenen çocuk sayısına ulaşabilmek için kolayda örnekleme tekniği kullanılmış ve anahtar kişiden destek alınmıştır. Toplam 15 çocuk ile yüz yüze görüşmeler 15.06.2024-15.10.2024 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Elde edilen görüşme verileri içerik analizine tabii tutularak temalaştırılmıştır. Çalışmada, suçta karışan çocukların çoğunlukla ilk kez veya birkaç kez suç işlediği ve bu suçların hırsızlık, kavga, uyuşturucu kullanımı ve yurttan kaçma gibi şekillerde gerçekleştiği belirlenmiştir. Bu çocukların sigara kullanımının alkol kullanımına göre çok daha yaygın olduğu ve yaşamlarının bir döneminde fiziksel, psikolojik veya cinsel şiddet ve istismara maruz kaldıkları saptanmıştır. Suçta karışan çocukların aile yapılarının düzensiz olduğu, ailelerin çocukların maddi ve manevi ihtiyaçlarını yeterince karşılayamadığı ve çocukları doğrudan suçta teşvik etmese de gerekli maddi, manevi ve duygusal desteği sağlamadıkları gözlenmiştir. Ayrıca, bu çocukların toplumsal dışlanma ile karşılaştıkları tespit edilmiştir. Sonuç olarak, suçta

* Bu çalışmanın sonuçları 5.Uluslararası Bilimsel Araştırmalar ve Yenilikçi Çalışmalar Sempozyumunda sözlü sunum olarak sunulmuştur. Bu çalışma, TÜBİTAK BİDEB 2209-A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destekleme Programı (2023, 2. dönem) kapsamında, -1919B012333113 numaralı- desteklenmiştir.

sürüklenmenin yalnızca bireysel eğilimlerle açıklanamayacağı; aile yapısı, duygusal destek eksikliği, düşük gelir düzeyi ve sağlıklı aile koşullarının da önemli rol oynadığı ortaya çıkmaktadır.

Abstract

Within the scope of this study, the concept of "crime" was examined from the perspective of children driven to delinquency. The social profile of these children was drawn, and the factors influencing their involvement in crime, as well as the impact of family and peer environments on criminal behavior, were explored. A qualitative research approach was employed, utilizing a semi-structured interview technique. To reach a representative sample of children from the study population, convenience sampling was used, with support from a key informant. Face-to-face interviews were conducted with 15 children between June 15, 2024, and October 15, 2024. The interview data obtained were analyzed using content

analysis and organized into themes. The study found that the majority of the children had committed crimes for the first time or only a few times, and these offenses primarily included theft, fighting, substance use, and running away from home. The children's cigarette use was much more prevalent than alcohol consumption, and they had experienced physical, psychological, or sexual abuse at some point in their lives. It was observed that these children came from unstable family structures, with families unable to meet their material and emotional needs adequately. Although the families did not directly encourage criminal behavior, they failed to provide sufficient material, emotional, and moral support. Additionally, the children were found to be socially excluded. Consequently, the findings indicate that involvement in crime cannot be explained solely by individual tendencies; family structure, lack of emotional support, low-income levels, and unhealthy family conditions also play a significant role.

1. GİRİŞ

Bireylerin kişisel alanlarını aşarak kamusal alana müdahalede bulunmaları ve yasakları ihlal etmeleri durumunda ortaya çıkan fiiller, suç olarak kabul edilmektedir. Bu tür eylemler, genellikle belirli kurallar ve yasalar tarafından düzenlenmiştir ve kamu otoritesi (devlet veya yerel kuruluş) tarafından cezalandırılmaktadır. İdeal bir durumda, suçla mücadele amacıyla oluşturulmuş formal bir sistem, genellikle bir kamu kuruluşu tarafından yönetilmekte ve bu kuruluş bünyesinde, otoriteyi temsil eden görevliler (örneğin, polis gücü) bulunmaktadır. Hukuki ve yetki açısından, suçlu olmak genellikle kötü niyeti veya kasıtlı bir ihlali içerir, ancak bazı istisnalara da yer verilebilmektedir. Örneğin, çocuklar veya akıl hastaları gibi durumlarda, kasıtlı bir hareket gösterilemeyeceği için suç oluşturmayabilmektedir ve bu durumlarda ceza uygulanmayabilir (Marshall, 1999, s. 704). Günümüzde suç toplumsal bir problem olarak süreklilik arz eden ve toplumun tüm kesimlerinde büyük ya da küçük şekilde karşılaşılan bir olgudur. Yetişkinlerin yanı sıra çocuk suçluluğu da ve çocukların suça sürüklenmeleri ise dünyanın en temel sorunlarından biridir.

Çocuk suçluluğu incelenmesi, araştırılması ve bu soruna ilişkin çözümlerin bulunması gereken toplumsal bir sorundur. Çocukları suça iten pek çok etmen mevcuttur. Bu etmenler bireysel-psikolojik, ailesel ve dış faktörler olarak sıralanabilmektedir (Erdoğan, 2013). Çocukların suça sürüklenmesinde etkili olan çeşitli risk faktörleri bulunmaktadır. Bu faktörler arasında, çocuğun ergenlik döneminde karşılaştığı bireysel ve ailevi zorluklar, kontrolsüz göçlerin aile ve çocuk üzerindeki olumsuz etkileri, uygun olmayan akran ilişkileri, düşük sosyoekonomik-kültürel durum ve eğitimsizlik, çocuğun alkol ve/veya uyuşturucu madde kullanımı sayılabilir (Firat ve ark., 2016, s. 21).

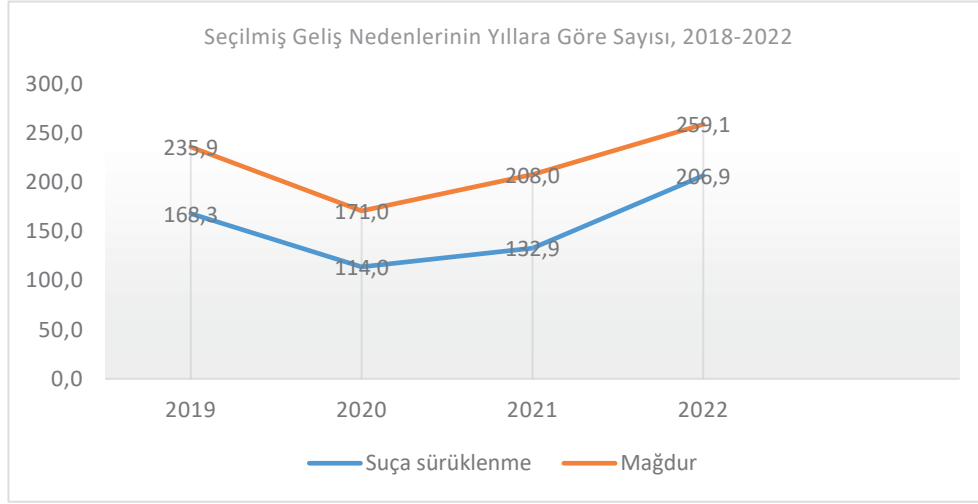
Literatürde çocukların suça iten bireysel nedenler içerisinde aşağıdaki etmenler sayılmaktadır: Kişilik gelişiminin sağlıklı tamamlanması, eğitim eksikliği, ailenin sosyo-ekonomik durum düşüklüğü, eğitim düşüklüğü, aile fertlerinden birinin psikolojik rahatsızlığının olması, babanın alkolik olması, aile içinde psikolojik ve fiziksel şiddetin olması, ebeveynlerinin boşanma durumu, ebeveyn kaybı, ailenin ilgisizliği, sevgisizliği, aile içinde enstet ilişkiler, ailede başka bir bireyi rol model alma durumu, çocuk ile anne-babanın yetersiz iletişim kurması (Boyacıoğlu, 2018, s. 250) gibi nedenlerden kaynaklandığı ele alınmakta ve yapılan çalışmalarının sonuçlarından da elde edilmektedir.

Çocukların suça sürüklenmesinde ana etmen aile olarak görülmektedir. Aile, bireyin toplumsallaşma sürecinde en etkili ve yakından etkilendiği bir grup olarak öne çıkar. Bireyin gelişim ve toplumsallaşma sürecinde, doğup büyüdüğü ailenin yapısal özellikleri, aile içindeki işlevlerin gerçekleşmesi ve aile içi ilişkilerdeki çatışmalar gibi unsurlar, bireyin suça eğiliminde belirleyici olabilir. Yapılan çalışmalar, çocukların suça sürüklenmesinde ailenin temel bir etken olduğunu vurgular. Ancak, ailenin suçluluk üzerinde tek yönlü bir etkisi olmadığı da anlaşılmalıdır.

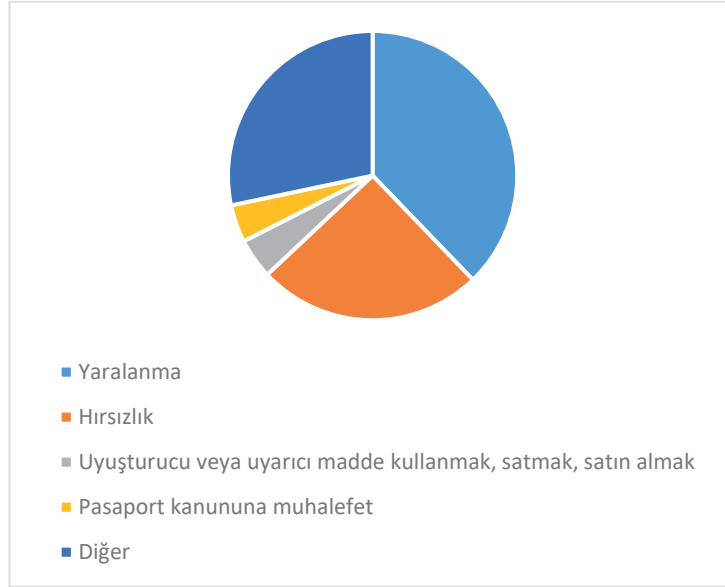
Aile, içinde bulunduğu sosyo-ekonomik koşulların, yaşanan çevrenin, bireysel, kalımsal ve psikolojik etkenlerin suçluluk üzerinde dolaylı etkilerini taşır. Araştırmalar, suç işlemiş çocukların genellikle ölüm, boşanma, terk gibi nedenlerle ailelerinden dağılmış olduğunu ve bu çocukların çoğunlukla çok çocuklu ailelerden geldiğini göstermektedir. Suç işlemiş çocukların aile çevrelerinde daha önce suç işlemiş bireylerin bulunması da dikkat çeken bir bulgudur. Ayrıca, çocukların suça sürüklenmesinde aile içi şiddet, ihmal ve istismar gibi sorunların önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Ebeveynlerin düşük eğitim düzeyinin ve aile içi iletişim eksikliklerinin de çocukların suça sürüklenmesinde etkili olduğu düşünülmektedir. Araştırmalardan elde edilen bulgular, çocukları suça sürüklenmekten korumak için ailelerle profesyonel olarak çalışmanın önemini vurgular. Ailelere ve topluma yönelik farkındalık kazandırma ve bilinçlendirme çalışmalarının, suça sürüklenen çocukları önleme amacına hizmet edeceği öne çıkmaktadır (Acar ve ark., 2021). Aile içinde sevgisiz ve ilgisiz kalan çocuk dışarı eğilimindedir. Bu durumda okuldan da uzaklaşan çocuk çeşitli gruplara girmesine neden olur. Suça meyilli çocuk gruptan dışlanma korkusuyla grup içindeki ortak olumsuz eğilimlerin içine girer, örneğin; madde kullanımı gibi, madde kullanımı suça sürüklenmenin en gerçek yüzüdür (Oktay, 2013 Çocuk hakları kitabı Acar basım).

Suçta sürüklenen çocuklarının karşı karşıya kaldıkları sorunların başında istismar ve madde kullanımı gelmektedir. Duran ve Duran (2021) tarafından gerçekleştirilen *"İstismarın Çocuk Üzerindeki Psiko-Sosyal Etkileri ve Çocuk İstismarı ile Madde Kullanma İlişkisinin Değerlendirilmesi"* başlıklı araştırmaya göre, çocuk istismarı, çocukların sağlığını ve gelişimini ciddi şekilde tehdit etmektedir. İstismara maruz kalan çocuklar, çeşitli psikolojik ve sosyal sorunlarla karşılaşmakta ve bu sorunlar sonucunda madde kullanımına yönelebilmektedir. Çalışmaya göre, istismara maruz kalan çocukların genellikle ailevi sorunlar, depresyon, kendine zarar verme, suça sürüklenme, suça maruz kalma, uyku problemleri, bilişsel gerileme, motor becerilerinde gerileme, akademik başarısızlık, travma sonrası stres bozukluğu belirtileri gibi çeşitli psikolojik ve sosyal sorunlar yaşadığı ve istismar ile madde kullanımı arasında bir ilişki bulunduğu belirlenmiştir. Çocukların madde kullanımının genellikle istismar sonrası ortaya çıkan psiko-sosyal sorunların etkilerini hafifletme çabasıyla ilişkilendirildiği vurgulanmaktadır.

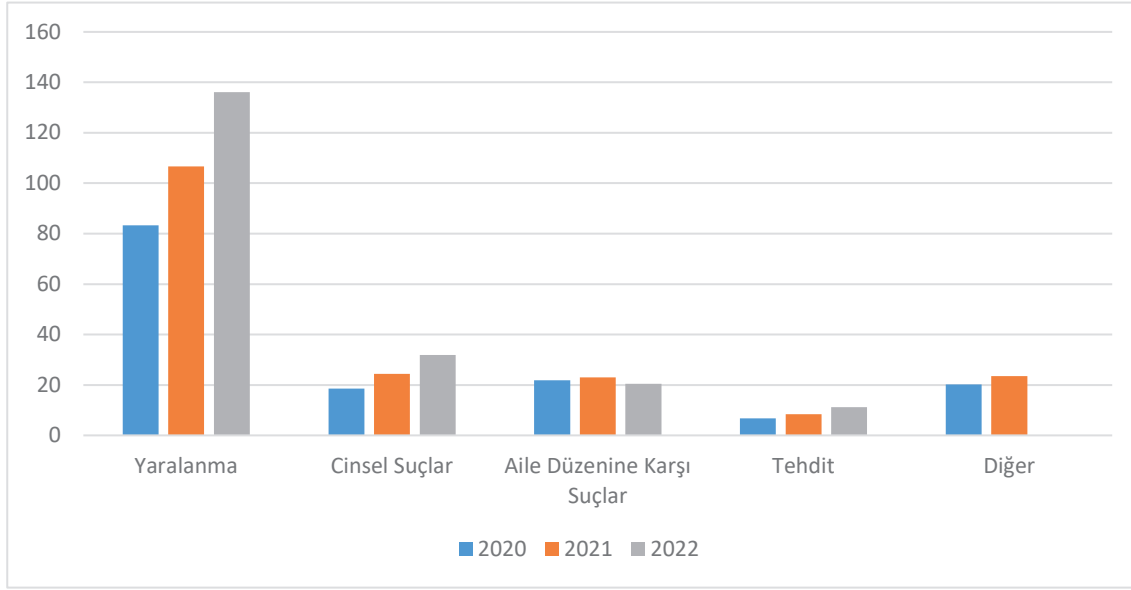
TÜİK (2022) Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri raporuna göre yıllara göre suça sürüklenen çocuk sayısında artış yaşandığı görülmektedir. 2019 yılında suça sürüklenen çocuk oranı 168,3 düzeyinde iken 2022 yılında bu oranın 106,9'a çıktığı tespit edilmiştir. Aşağıdaki tabloda bu duruma ilişkin veriler gösterilmektedir.

Tablo 1. Seçilmiş Geliş Nedenlerinin Yıllara Göre Dağılımı

TÜİK (2022) Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri raporuna göre güvenlik birimine gelen veya getirilen çocukların karıştığı olayların 206 bin 853'ü suça sürüklenme nedeni ile gerçekleştiği tespit edilmiştir. Bu çocukların %37,8'ine yaralama, %25,2'sine hırsızlık, %4,5'ine uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak veya satın almak, %4,2'sine pasaport kanununa muhalefet suçu, %4,1'ine ise tehdit suçlarının isnat edildiği tespit edilmiştir. Bu duruma ilişkin veriler aşağıdaki tabloda gösterilmektedir;

Tablo 2. Suça Sürüklenen Çocuklara İsnat Edilen Suç Türü Dağılımı (%)

TÜİK (2022) Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri raporuna göre güvenlik birimlerine mağdur olarak gelen 259 bin 106 çocuğun %89,8'ini suç mağduru, %10,1'ini takibi gereken olay mağduru çocuklar oluşturmaktadır. Güvenlik birimlerine suç mağduru olarak gelen veya getirilen 232 bin 739 çocuğun %58,5'i yaralama, %13,7'si cinsel suçlar, %8,7'si aile düzenine karşı suçlar, %4,8'i tehdit, %14,3'ü bu nedenlerin dışında kalan diğer nedenlerden dolayı mağdur oluşu görülmektedir. Bu duruma ilişkin verilere aşağıdaki grafikten ulaşılabilir;

Tablo 3. Suç Mağduru Çocukların Mağduriyet Nedenlerine Göre Karıştığı Olay Sayısı (bin)

Suçta sürüklenen çocuklar üzerine alan yazında yapılan pek çok çalışma bulunmaktadır. Son dönemde yapılan çalışmalara bakıldığında; Çetinkaya ve ark. (2022) tarafından gerçekleştirilen “Kahramanmaraş İlinde Suçta Sürüklenen Çocukların Aile İçi Şiddete Yönelik Tutumları” başlıklı araştırmanın bulgularına göre, katılımcılar arasında Aile İçi Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği’nin alt faktörleri açısından anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Cinsiyete göre şiddeti olağanlaştırma, sigara kullanımına göre şiddeti genelleştirme ve ailesinde cezaevinde kalan bir bireyin varlığına göre şiddeti nesnelleştirme alt faktörlerinde istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur. Erkekler, sigara kullananlar, ailesinde cezaevinde kalan birey olanlar suçu daha fazla nesnelleştirmektedir. Kayma ve Gökler (2021: 10) tarafından gerçekleştirilen bir diğer çalışmada, suçta sürüklenen çocukların sosyodemografik özellikleri ile suç davranışı arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, yaş arttıkça ve bireyin eğitim düzeyi ile ebeveynlerin eğitim seviyesi düştükçe suç davranışının arttığı tespit edilmiştir. Ayrıca, Ankara ili Altındağ ilçesinde yaşayan katılımcıların suç davranışının diğer yerleşim yerlerindeki katılımcılara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Öngören ve Katılmış (2021) tarafından yapılan “Çocukları Suçta İten Nedenler ve Alınması Gereken Önlemler: İstanbul Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü Görevlilerinin Görüş ve Değerlendirmeleri” başlıklı bir diğer çalışmaya göre, çocukları suça iten nedenler, bireysel-psikolojik faktörler, özellikler ve ailesel etmenler olarak belirlenmiştir. Katılımcı görüşlerine göre, çocukların suça iten bireysel nedenler arasında kişilik gelişiminin sağlıklı tamamlanması, sosyo-ekonomik ortamın olumsuz etkisi ve ailesel faktörler içinde olumsuz rol modellerinin etkisi ön plana çıkmıştır.

Akbaş ve ark. (2020) tarafından gerçekleştirilen “Ankara’da Çocuk Suçluluğu: Emniyet Çocuk Şubeye Gelen Olgular Üzerinden Bir Değerlendirme” başlıklı bir diğer çalışmaya göre, çocuklar genellikle hırsızlık (%26,1), kavga (%22,4), kasten yaralama (%17,5), uyuşturucu kullanımı/bulundurma/satışı (%6,6), tehdit-hakaret (%4,8) gibi suçlara karışmaktadır. Çocukların suç davranışlarına dair düşünceleri incelendiğinde, %65’inin çevrelerinden etkilendiğini, %44’ünün ise cahillik, sinir, tartışma gibi kişisel nedenlerle suça karıştığını ifade ettiği görülmüştür. Sarı ve ark. (2019) tarafından gerçekleştirilen “Sivas İlinde Suçta Sürüklenen Çocuk Olguların Sosyodemografik ve Klinik Özellikleri” başlıklı araştırma bulgularına göre, çocuk suçluların çoğunluğunun sosyoekonomik düzeyi düşük veya orta düzeydeki ailelerden geldiği görülmüş ve %72’sinde

herhangi bir ruhsal hastalık tespit edilmemiştir. Bununla birlikte, en sık görülen ruhsal bozukluk Davranım Bozukluğu (DB) olduğu tespit edilmiş ve en yaygın işlenen suç türü hırsızlık (%50) olduğu tespit edilmiştir.

Alan yazın değerlendirildiğinde çocukları suça iten etmenlerin başında aile ve arkadaş çevresinin geldiği tespit edilmektedir. Bunun yanı sıra suça sürüklenen çocukların şiddete maruz kaldığı, hayatının belli dönemlerinde çeşitli istismar türleri ile karşılaştıkları ve madde bağımlılığı yaşadıkları görülmektedir. Suça sürüklenen çocukların topluma kazandırılması için yapılacak çalışmalar hem çocukların fiziksel ve ruhsal gelişimi için hem de topluma kazandırılması için alınacak önlemler anlamında önem arz etmektedir.

Bu minvalde bu çalışmanın konusunu, suça sürüklenen çocukların suç olgusuna dair deneyimlerinin ve bu sürece etki eden bireysel, ailesel ve çevresel faktörlerin incelenmesi oluşturmaktadır. **Çalışmanın amacı**, suça sürüklenen çocukların sosyal profillerini ortaya koymak, suça yönelmelerinde etkili olan nedenleri tespit etmek ve bu çocukların yaşadığı şiddet, istismar ve madde bağımlılığı gibi sorunları betimsel düzeyde kendi bakış açıları üzerinden analiz etmektir. Bu bağlamda, çocukların aile ve arkadaş çevresiyle olan ilişkileri, yaşam öyküleri ve suça dair algıları nitel bir yaklaşımla değerlendirilmiştir. Bu çalışmanın önemi, çocuk suçluluğu alanındaki yapısal nedenlerin daha iyi anlaşılmasına katkı sunması, risk altındaki çocukların suça yönelmesini önleyici sosyal politikaların geliştirilmesine ışık tutması ve uygulayıcı kurumlara (adalet, eğitim, sosyal hizmetler) yol gösterici bilgiler sunmasıdır. Bu minvalde, çalışma kapsamında T.C. Adalet Bakanlığı'na bağlı İstanbul Eğitimevinde kalan 6 erkek hükümlü çocuk ve Bakırköy Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda kalan 9 hükümlü kız çocuk olmak üzere toplam 15 suça sürüklenen çocuk ile görüşmeler sağlanmıştır.

Çalışmanın ana problematiği *“Suça sürüklenen çocukların demografik özellikleri, madde bağımlılığı durumları, aile yapıları, suç deneyimleri, maruz kaldıkları şiddet türleri ve toplumsal dışlanma süreçleri suça sürüklenmelerinde nasıl bir rol oynamaktadır?”* şeklindedir. Ana probleme bağlı alt problemlerimiz ise aşağıdaki gibidir;

- 1) Suça sürüklenen çocuklarının demografik özellikleri ve madde bağımlılık durumu nedir? Suça sürüklenen çocukların sosyal ilişkileri nasıldır?
- 2) Suça sürüklenen çocuklarının suça sürüklenmesine neden olan etmenler nelerdir?
- 3) Suça sürüklenen çocukların ailelerinin demografik özellikleri nelerdir? Ailelerin demografik özelliklerine göre çocukların suça sürüklenmeleri arasında bir ilişki bulunmakta mıdır?
- 4) Suça sürüklenen çocuklarının ilk suç deneyimi nasıldır? Suç işleme durumu ne kadar süre ile devam etmiştir? Suça sürüklenen çocuklar suç işlemelerinden ötürü ne hissetmiştir ve bu durum karşısında nasıl bir tutum benimsemiştir?
- 5) Suça sürüklenen çocuklar, fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddete maruz kalmış mıdır? Kaldırsa ise hangi şiddet türüne ne derece maruz kalmıştır? Suça sürüklenen çocuklar şiddete kim tarafından, ne zaman ve ne şekilde maruz kalmıştır?
- 6) Suça sürüklenen çocuk toplumsal dışlanmaya maruz kalmış mıdır? Aile ve arkadaş çevresinden suça sürüklenmelerinden, suçlu olmalarından ötürü yaşamış oldukları dışlanma türleri nelerdir?

1.1. Çocuk Suçluluğu: Kavramsal, Psikososyal ve Hukuksal Bir Değerlendirme

Çocuk suçluluğu, bireyin henüz reşit olmadığı yaş diliminde suç oluşturan fiillerde bulunması durumunu ifade etmektedir. Bu olgu, literatürde genellikle «juvenile delinquency» terimiyle karşılık bulmakta ve çocukların ceza hukuku kapsamında değerlendirilmesini gerekli kılan özgül bir alana işaret etmektedir (Afşin ve Öğretir-Özçelik, 2018, s. 385; Polat, 2014, s. 10;

Obuz-Tekgöz, 2019, s. 631; Gökpınar, 2007, s. 208; Ereş, 2009, s. 89). Yetişkin suçluluğundan temel farkı ise, failin içinde bulunduğu gelişimsel süreçtir.

Ergenlik dönemi, çocuk suçluluğunun şekillenmesinde kritik bir evre olarak öne çıkmaktadır. Biyolojik, psikolojik ve sosyal değişimlerin yoğunlaştığı bu dönemde birey, kimlik arayışı ve sosyal kabul ihtiyacı nedeniyle çeşitli risklerle karşı karşıya kalmaktadır. Yavuzer (1993), bu geçiş dönemini “ara evre” olarak nitelendirerek, suç davranışlarının arka planında yatan sosyopsikolojik dinamiklerin bu dönemde belirginleştiğine dikkat çekmektedir. Benzer biçimde, Arabacı ve ark. (2017, s. 110), Çelik (2019, s. 56) ve Köksal (2014, s. 16) da ergenliğin yapısal karmaşıklığının, suça yönelme üzerinde etkili olduğunu vurgulamaktadır.

Köksal’a (2014, s. 16-17) göre çocuk suçluluğu, reşit olmayan bireylerin hukuki normlara aykırı davranışları gerçekleştirilmesi şeklinde tanımlanabilir. Ancak bu tanımın ötesine geçilerek, çocukların henüz bilişsel ve duygusal olgunluğa ulaşmamış olmaları nedeniyle “suçun faili” değil, çoğu zaman “suça sürüklenen” bireyler olarak değerlendirilmesi gerektiği belirtilmektedir. İçli (2004), Afşin ve Öğretir-Özçelik (2018, s. 385) ile Keş ve Yılmaz (2019, s. 26) gibi araştırmacılar da çocukların iradi kapasite eksikliği nedeniyle çoğu zaman sosyal, ekonomik veya psikolojik etkenler tarafından yönlendirildiklerini ve bu nedenle pasif bir konumda değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadır.

Çocukların suça sürüklenmesi durumunda uygulanacak hukuki prosedürler, yaşa göre farklılık göstermektedir. Suç teşkil eden fiillerin çocuk, ergen, engelli veya yetişkin bireyler tarafından gerçekleştirilmesi, ceza sorumluluğu bağlamında farklı hukuki yaklaşımları gerekli kılmaktadır (Aslan, 2021, s. 80). Bu çerçevede, kanun koyucu bireylerin yaşlarına göre cezai sorumluluklarını “kademeli sorumluluk ilkesi” doğrultusunda belirlemiştir (Ağcaoğlu, 2020, s. 23). Bu doğrultuda, 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK), çocukların ceza sorumluluğunu üç yaş grubuna ayırarak düzenlemiştir: 0-12, 12-15 ve 15-18 yaş aralıkları. Bu sınıflandırma, hem çocuğun yaşını hem de zihinsel ve psikososyal gelişim düzeyini dikkate alan bir yaklaşıma dayanmaktadır (Köksal, 2014, s. 46).

İlk yaş grubu olan 0-12 yaş aralığındaki çocuklar, cezai sorumluluktan tamamen muafır. 5237 sayılı TCK’nın 31. maddesinin birinci fıkrasına göre, bu yaş grubundaki çocuklar hakkında ceza soruşturması ve kovuşturması yapılamaz; ancak güvenlik tedbirleri uygulanabilir. Bu düzenleme, çocukların henüz davranışlarının hukuki sonuçlarını kavrayacak zihinsel yeterliliğe sahip olmadıkları varsayımına dayanmaktadır (Ağcaoğlu, 2020, s. 24).

İkinci grup olan 12-15 yaş aralığındaki çocuklar için ise durum daha farklıdır. Bu yaş grubunda cezai sorumluluk, çocuğun fiilin anlam ve sonuçlarını kavrayıp kavrayamadığına göre değişmektedir. Eğer çocuk, fiilin hukuki sonuçlarını algılayamıyor ve davranışlarını buna göre yönlendiremiyorsa, cezai sorumluluğu bulunmamaktadır. Ancak bu yeterliliğe sahip olduğu belirlenirse, ceza verilebilir. Bu durumda:

- Ağırlaştırılmış müebbet hapis gerektiren suçlarda 12 ila 15 yıl,
- Müebbet hapis gerektiren suçlarda 9 ila 11 yıl hapis cezası uygulanabilmektedir. Diğer suçlarda ceza yarı oranında indirilmekte ve toplam ceza 7 yılı geçmemektedir.

Bu tür durumlarda, çocuğun cezai sorumluluğu olup olmadığını belirlemek amacıyla çocuklar, adli tıp kurumları, çocuk psikiyatri klinikleri ve benzeri uzman kuruluşlara yönlendirilir. Hazırlanan değerlendirme raporları, çocuğun sosyoekonomik koşulları, aile yapısı, eğitim düzeyi ve psikolojik durumu gibi unsurlar göz önünde bulundurularak hazırlanır ve karar sürecinde çocuk hâkimi tarafından dikkate alınır (Köksal, 2014, s. 54; Aslan, 2021, s. 80).

Üçüncü yaş grubu olan 15-18 yaş aralığındaki bireyler, cezai sorumluluğa sahip kabul edilir. Ancak bu yaş grubunda da ceza miktarları, yetişkinlere göre indirimli olarak uygulanır. 5237

sayılı TCK'nın 31. maddesinin üçüncü fıkrasına göre:

- Ağırlaştırılmış müebbet hapis gerektiren suçlarda 18 ila 24 yıl,
- Müebbet hapis gerektiren suçlarda 12 ila 15 yıl hapis cezası verilebilir. Diğer suçlarda ise ceza üçte bir oranında indirilir ve toplam ceza 12 yılı aşamaz.

Bu düzenlemeler, çocukların yaş ve gelişim düzeylerini dikkate alan bütüncül ve koruyucu bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Ceza sorumluluğuna ilişkin bu yapı, yalnızca adil cezalandırma amacını değil, aynı zamanda çocukların rehabilitasyonunu ve topluma yeniden kazandırılmasını da hedeflemektedir.

1.2. Yöntem

Araştırmada nitel araştırma yöntemine ait yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemi yorumlayıcı paradigmaya dayanır ve sosyal gerçekliği sosyal aktörün gözünden anlamaya çalışır. Nitel araştırmalar, araştırmacıların araştırma problemi ve veri toplama süreçlerinde esneklik gösterdiği, katılımcılarla etkileşim içinde bulunarak veri topladığı ve toplumsal olguları sosyal aktörlerin anlamlı eylemleri çerçevesinde ele aldığı bir yöntemdir. Bu tür araştırmalar, incelenen konuları kendi doğal bağlamında, olayları bizzat yaşayan bireylerin perspektifinden analiz eder. Nitel araştırmaların temel amacı, ele alınan konu hakkında derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayış geliştirmektir (Yıldırım ve Şimşek 2005, s. 24-32; Neuman 2007, s. 65-73). Bu noktada suç unsuru suça sürüklenen çocukların gözünden anlaşılmasına çalışılmıştır.

Araştırmanın evrenini, suça sürüklenen çocuklar oluşturmaktadır. Bu evreni temsil edebilecek sayıda katılımcıya ulaşmak amacıyla *kartopu örnekleme* tekniği kullanılmış ve bir anahtar kişiden destek alınmıştır. Bu kapsamda, 15.06.2024–15.10.2024 tarihleri arasında, İstanbul'daki Çocuk Eğitimevleri'nde kalan yaşları 12–18 arasında değişen 6 erkek çocuk ve İstanbul Bakırköy Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda bulunan aynı yaş aralığındaki 9 kız çocuk ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Görüşmeler sırasında ses kayıt cihazı kullanılmamıştır; zira katılımcılar bu konuda isteksiz davranmış ve kayıt alınmasına onay vermemiştir. Bu nedenle, katılımcı ifadeleri görüşme esnasında not alınarak kayıt altına alınmıştır. Suç, şiddet, istismar ve bağımlılık gibi hassas içerikli sorulara katılımcılar derinlemesine yanıt vermemiştir. Bu durum, hem yaşadıkları travmatik deneyimlerin etkisi hem de yabancı bir kişiye bilgi verme konusundaki çekingen tutumlarından kaynaklanmıştır. Dolayısıyla, elde edilen veriler kısa ve öz nitelikte olup, derinlemesine bilgiye ulaşmak mümkün olmamıştır. Elde edilen veriler tematik içerik analizine tabi tutulmuş ve 15 suça sürüklenen çocuğun sorulara vermiş olduğu yanıtlardan hareketle ortak temalara ulaşılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın Etik Kurul onayı İstanbul Aydın Üniversitesi tarafından 24.04.2024 tarihinde verilmiştir.

Araştırmaya katılan katılımcılar K harfi ile kodlanmıştır. Çalışmaya katılanlara ilişkin demografik veriler aşağıda yer alan tabloda sunulmaktadır.

Tablo 4. Çalışmaya Katılanlara İlişkin Demografik Veriler

	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu	Anne-Baba ve Diğer Kardeşlerin Eğitim Durumu	Ailenin Ekonomik Durumu	Babanın Eğitim Durumu
K1	Kadın	16-18	Lise		Düşük	Bilinmiyor
K2	Kadın	16-18	Lise	Hep birlikte yaşıyor	Düşük	Çalışmıyor
K3	Erkek	16-18	Lise	Okulları bitti	Orta	İşçi
K4	Erkek	16-18	Lise	Bilmiyorum Tanımıyorum	Orta	Bilmiyorum Tanımıyorum
K5	Kadın	16-18	İlk ve Ortaokul	İlkokul	Düşük	Çalışmıyor
K6	Erkek	18 ve üzeri	Lise	Lise	Orta	Bilinmiyor
K7	Kadın	18 ve üzeri	Lise	Anne ortaokul Baba ortaokul kardeş lise	Orta	Makina ustası dikim ce tamir
K8	Erkek	18 ve üzeri	İlk ve Ortaokul	Görüşmüyorum	Düşük	İşçi
K9	Kadın	18 ve üzeri	Lise	Bilmiyorum	Düşük	Balıkçı
K10	Erkek	18 ve üzeri	İlk ve Ortaokul	Bilemem	Düşük	Tanıımıyorum
K11	Erkek	18 ve üzeri	Lise	Lise	Düşük	Çalışmıyor
K12	Kadın	18 ve üzeri	Lise	Bilmiyorum	Düşük	Emekli
K13	Kadın	18 ve üzeri	Lise	Bilmiyorum	Düşük	Çalışmıyor
K14	Kadın	18 ve üzeri	İlk ve Ortaokul	İlkokul	Yüksek	Bilinmiyor
K15	Kadın	18 ve üzeri	Lise	İlkokul ortaokul	Düşük	Emekli

2. BULGULAR

2.1. Suça Sürüklenen Çocukların İlk Suç Deneyimleri ve Suç Türleri

Çocuk suçluların ilk suç deneyimleri ve bu duruma ilişkin tutumlarının neler olduğunu öğrenmek adına çeşitli sorular sorulmuştur. Bu başlık altında bu sorulara, verilen yanıtlara ve yanıtların analizine yer verilmektedir. İlk olarak *"Daha önce bir suça karıştınız mı? Bu ilk suçunuz değilse ilk ne zaman suç işlediniz?"* sorusu çalışmaya katılan katılımcılara yöneltilmiştir. Alınan cevaplar analiz edildiğinde araştırmaya katılan katılımcıların büyük çoğunluğunun ilk defa suç işlediği, bir kısmının birden fazla suçu olduğu, suç işlediğini ve daha önce ne zaman suç işlediğini hatırlamayan katılımcıların bulunduğu belirlenmiştir. Bu noktada katılımcılara *"İşlediğiniz suçun içeriği nedir?"* sorusu yöneltilmiştir. Alınan cevaplar analiz edildiğinde araştırmaya katılan katılımcıların büyük çoğunluğunun hırsızlık suçunu, bir kısmının kavga suçunu, bir kısmının uyuşturucu suçunu işlediği, bir kişinin de yurttan kaçma suçu gibi daha basit bir suç işledikleri belirlenmiştir. Suçun kaynağını öğrenmek adına *"ailelerinin suça teşvik edip/etmedikleri"* sorulmuş ve katılımcıların suça yönelmesinde ailelerinin teşviki olmadığı görülmüştür. Sadece 1 katılımcının ailesi zoruyla suça karıştığı, diğerlerinin suça karışmasında ailesinin teşvik edici unsur olmadığı tespit edilmiştir. Katılımcıların kendi ifadeleriyle;

"Kavgaya karışma" (K1, Kadın 16-18)

"Arkadaş çevremden dolayı hırsızlık yaptım" (K2, Kadın, 16-18)

"Ailemin zoru ile hırsızlığa alıştırıldım" (K3, Erkek, 16-18)

“Uyuşturucu ile yakalandım” (K8, Erkek, 16-18)

“Arkadaşlarım hırsızlık yapıyordu bende yaptım” (K9, Kadın, 16-18)

“Uyuşturucu bulmak için hırsızlık yaptım” (K14, Kadın, 16-18)

“Hırsızlık yaptım” (K15, Kadın, 16-18)

Suçta sürüklenen çocukların suç işleme sonrasında yaşadıkları psikolojik ve sosyolojik durumu öğrenmek adına “ İlk suç işlediğinizde toplum tarafından dışlandınız mı? Dışlandıysanız ne hissettiniz? O duyguyu açar mısınız?” sorusu yöneltilmiştir. Alınan cevaplar değerlendirildiğin katılımcıların 8’inin ilk suç işlediklerinde toplum tarafından dışlandığını hissettikleri, 6’sının ise ilk suç işlediklerinde toplum tarafından dışlandıklarını hissetmedikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Bulgular, suçta sürüklenen çocukların toplum tarafından damgalandığı ve suçta karışan çocuğun bu durumu yaşamında hissettiği yönündedir. Katılımcıların kendi ifadeleriyle;

“Evet hissettim, kabul görmediğim çok anlar oldu” (K1, Kadın 16-18)

“Evet hissettim hiçbir işe alınmadım işsizlik çok yaşıyorum kötü gözlerle bakılıyor ve sigortalı bir iş bulup diğer insanlar gibi sıradan bir hayatım olmuyor maalesef ki” (K4, Erkek, 16-18)

“Hayır hissetmedim” (K5, Kadın, 16-18)

“Evet hissettim Hiç kimse işe almadı, bir arkadaşımın ailesi evine almadı arkadaşım ile görüşmem yasaklandı” (K6, Erkek, 16-18)

“Evet hissettim çok kötü bir şey kabul görmediğim çok yer oldu” (K8, Erkek, 16-18)

“Evet hissettim, herkes yargıladı tanıdığım kişiler dışladı” (K9, Kadın, 16-18)

“Hayır hissetmedim” (K10, Erkek, 16-18)

“Evet hissettim birçok insan dışladı” (K14, Kadın, 16-18)

2.2. Suçta Sürüklenen Çocukların Aile İlişkileri ve Ev Düzeni

Katılımcıların aile ilişkilerini ve ev düzenlerini anlamak adına çeşitli sorular yöneltilmiştir. Bu sorular ve analizleri sırasıyla şu şekildedir: “Evede düzenli olarak sağlıklı yemek pişiyor mu?” sorusu çalışmaya katılan katılımcılara yöneltilmiştir. Alınan cevaplar analiz edildiğinde araştırmaya katılan katılımcıların büyük çoğunluğunun evde düzenli olarak sağlıklı yemek pişirilmesine hayır yanıtı verdikleri belirlenmiştir.

“Aileniz sizin kişisel ihtiyaçlarınızı karşılıyor mu?” soruna alınan cevaplar analiz edildiğinde araştırmaya katılan katılımcıların 11 katılımcı ifadesine hayır yanıtı verdikleri, 4 katılımcının da evet yanıtını verdikleri görülmektedir. Katılımcıların önemli bir çoğunluğunun ailesi tarafından kişisel ihtiyaçlarını karşılanmadığı tespit edilmiştir. Katılımcıların kendi ifadeleriyle;

“Genelde ben kendim karşılıyorum” (K1, Kadın 16-18)

“Hayır karşılamıyorlar” (K2, Kadın, 16-18)

“Evet karşılıyorlar” (K3, Erkek, 16-18)

“Aileniz sizin duygusal ihtiyaçlarınızı karşılıyor mu? (Sevgi, ilgi, alaka)” sorusu alınan cevaplar analiz edildiğinde araştırmaya katılan katılımcıların hayır yanıtını verdikleri, 4 katılımcının ise evet yanıtını verdikleri görülmektedir. Katılımcıların önemli bir çoğunluğunun ailesi tarafından duygusal ihtiyaçlarının karşılanmadığı tespit edilmiştir. Katılımcıların bu duruma ilişkin kendi ifadeleri;

“Hayır sevgiyi genelde dışarıda aradım, hep yanlış kişilere düştüm, kullandım” (K1, Kadın 16-18)

“Hayır Sevilmedim başkaları ile kıyaslandım, dışlandım ailem tarafından” (K4, Erkek, 16-18)

“Hayır Hep hor görüldüm, sevilmedim” (K8, Erkek, 16-18)

“Hayır Babam diğer kardeşlerimi seviyordu” (K9, Kadın, 16-18)

“Anne ve babanızla yeteri kadar zaman geçiriyor musunuz?” sorusuna alınan cevaplar analiz edildiğinde araştırmaya katılan katılımcıların tamamına yakınının anne ve babası ile vakit geçirmediği tespit edilmiştir. Katılımcıların önemli bir çoğunluğunun anne ve babası ile yeterli zaman geçirmediği belirlenmiştir. Bunun yerine arkadaşları ile vakit geçirdikleri tespit edilmiştir. **“Arkadaşlarınızla geçirdiğiniz zaman ailenize ayırdığınız zamandan daha fazla mı?”** sorusu alınan cevaplar analiz edildiğinde katılımcıların önemli bir çoğunluğunun arkadaşları ile geçirilen zamanın ailesine ayırdığı zamandan daha fazla olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların kendi ifadeleriyle;

“Evet arkadaşlarımla zaman geçirmeyi daha çok seviyorum” (K3, Erkek, 16-18)

“Hayır ailemden birileri ile daha fazla zaman geçiriyorum” (K4, Erkek, 16-18)

“Evet arkadaşlarımla zaman geçirmeyi daha çok seviyorum” (K5, Kadın, 16-18)

“Evet çünkü ailem yeteri kadar ilgi göstermiyor” (K6, Erkek, 16-18)

“Anne ve baba arasında boşanma var mı? Varsa siz kiminle kalıyorsunuz?” sorusu verilen cevaplar analiz edildiğinde araştırmaya katılan katılımcılardan 6 katılımcı anne ve babası arasında boşanma olmadığı, 6’sı da anne ve babasının boşandığını belirtmiştir. *“Annenin ölümü veya evden kaçması var mı?”* sorusuna verilen cevaplar analiz edildiğinde araştırmaya katılan katılımcılardan 10 kişinin annenin ölümü veya evden kaçması var mı sorusuna hayır yanıtı verdikleri, 3 kişinin annesinin ölümü veya evden kaçması sorusuna evet yanıtı verdikleri, 2’sinin de bu konuda bilgisinin olmadığını belirttikleri tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların önemli bir çoğunluğunun annesinin ölümü ya da evden kaçmasının bulunmadığı görülmektedir.

“Babanın ölümü veya evden kaçması var mı?” sorusu verilen yanıtlar analiz edildiğinde araştırmaya katılan katılımcılardan 9 kişinin hayır yanıtını verdikleri, 4 kişinin evet yanıtını verdikleri ve 2 kişinin bu konuda bilgisi olmadığını belirttikleri tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların önemli bir çoğunluğunda babasının ölümü ya da evden kaçması durumunun bulunmadığı görülmektedir.

“ Anne baba ayrı ise evde üvey anne, üvey baba var mı?” sorusu çalışmaya katılan katılımcılara yöneltilmiştir. Alınan cevaplar analiz edildiğinde araştırmaya katılan katılımcılardan 8 kişinin anne ve babasının ayrı olmadığı, 5’nin anne ve babasının ayrı olduğu, üvey anne ve babalarının bulunduğu, 1 kişinin cevap vermediği, 1 kişinin de konu ile ilgili bilgisinin olmadığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların büyük bir çoğunluğunun anne ve babası evliliklerine devam etmektedir bulgusuna ulaşılmıştır.

“Aile içinde psikolojik rahatsızlığı olan var mı? Varsa kim?” sorusuna verilen cevaplar analiz edildiğinde araştırmaya katılan katılımcılardan 6 kişinin bu soruya evet yanıtı verdiği, 8’nin bu soruya hayır yanıtı verdiği, 1’nin de bu soru ile ilgili bir bilgisinin olmadığını belirttiği tespit edilmiştir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğunun ailesinde psikolojik bir rahatsızlık bulunmamakla birlikte psikolojik rahatsızlıkların bulunduğu ailelerin varlığı da söz konusudur. Katılımcıların kendi ifadeleriyle;

“Evet” Halam bipolar teşhisi koyulmuş, devamlı hastanede yatıyor (K1, Kadın 16-18)

“Evet” annem depresyon tedavisi görüyor (K2, Kadın, 16-18)

“Evet, Annem de epilepsi var panik atak var dedemin kalbinde steng takılı ve astımı var” (K3, Erkek, 16-18)

“Bugüne kadar ailenize destek olmak için çalışmak zorunda kaldınız mı?” sorusuna verilen cevaplar analiz edildiğinde araştırmaya katılan katılımcılardan 5’inin bu soruya evet, 10’nun da hayır yanıtını verdikleri belirlenmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların önemli bir çoğunluğunun ailesine destek olmak için çalışmak zorunda kalmadığı görülmekle beraber çalışmak zorunda kalan çocukların varlığı da söz konusudur. Katılımcıların kendi ifadeleriyle;

“Evet Devamlı çalışmak zorunda kaldım, çocuk işçi yaptılar beni” (K1, Kadın, 16-18)

“Evet çalışmak ve para kazanmak zorundaydım” (K3, Erkek, 16-18)

“Evet, çalışmazsan para veren yoktu, çalışmak zorunda kaldım” (K6, Erkek, 16-18)

“Evet Hep çalıştırıldım, konfeksiyon, berber, terzi yanında” (K8, Erkek, 16-18)

“Evet Kuaföre çırak verdiler, okumak çok isterdim ama okumadılar” (K11, Erkek, 16-18)

“Hayır” (K12, Kadın, 16-18)

“Aileniz tarafından zorla çalıştırılmaya maruz kadınız mı?” sorusu çalışmaya katılan katılımcılara yöneltilmiştir. Alınan cevaplar analiz edildiğinde araştırmaya katılan katılımcıların bir kısmının maddi imkânsızlık sebebi ile çalıştırıldığı tespit edilmiştir. Katılımcıların kendi ifadeleriyle;

“Hayır ama çalışmak zorundaydım maddi imkansızlıktan dolayı” (K5, Kadın, 16-18)

“Hayır” (K6, Erkek, 16-18)

“Evet çalışmak zorunda kaldım” (K10, Erkek, 16-18)

“Evet çalışmak zorunda kaldım” (K14, Kadın, 16-18)

“Evet çalışmak zorunda kaldım” (K15, Kadın, 16-18)

Katılımcıların aile ilişkilerini ve ev düzenlerini anlamak adına sorulan sorulara verilen yanıtlar değerlendirildiğinde, suça sürüklenen çocukların büyük kısmının ailelerinden maddi ve manevi destek görme noktasında problemler yaşadıkları tespit edilmiştir. Bazı bireylerin aileleri tarafından dışlandığı ve ötekileştirildiği tespit edilmiştir. Ailesi tarafından dışlanan bireylerin arkadaş çevresine yöneldiği ve aile bağlarından uzaklaştığı görülmüştür. Yaşanan bu olayların ise çocukların psikolojik gelişimi üzerinde olumsuz sonuçlar doğurduğu tespit edilmiştir.

Suçta sürüklenen çocuklar arasında ailesi parçalanmış çocukların varlığı dikkat çekmektedir. Ailesi parçalanan, annesi-babası vefat eden çocukların üvey anne-baba ile yaşamak zorunda kaldıkları görülmüştür. Parçalanmış ve üvey aile içerisinde yaşan süren çocukların ise diğer çocuklara göre psikolojik iyi oluşlarında olumsuzluklarla karşılaşılması muhtemeldir.

Suçta sürüklenen çocukların çocuk işçiliğine maruz kaldıkları ve maddi imkânsızlıklar nedeniyle erken yaştan itibaren çalışmak durumunda kaldıkları görülmektedir. Bu durum çocukların ekonomik nedenlerden ötürü eğitime ara vermelerine ya da eğitim imkânlarına hiç ulaşamamalarına neden olabilmektedir.

2.3. Suça Sürüklenen Çocuklarda Madde Kullanım Eğilimleri

Suçta sürüklenen çocukların madde kullanıma ilişkin eğilimlerini tespit etmek amacıyla sorular yöneltilmiştir. Bu sorulara verilen yanıtlar ve yanıtlara ilişkin analizlere bu başlık altında yer verilmektedir. “Sigara, alkol, uyuşturucu kullanıyor musunuz? Kullanıyorsanız hangilerini kullanıyorsunuz?” sorusu verilen cevaplar analiz edildiğinde araştırmaya katılan katılımcıların büyük bir çoğunluğunun sigara kullandığı (8 kişi), bir kısmının sigara kullanmadığı (5 kişi), alkol ve kullanma oranının çok düşük olduğu (2 kişi) belirlenmiştir. Çocukların bu maddeleri geçmişte kullandığı ve günümüzde hala kullanmaya devam ettikleri görülmektedir. Katılımcılar

arasında sigara ve uyuşturucu kullanan çocukların varlığı ise dikkat çekmektedir.

Bu noktada katılımcıların madde kullanımına yönelmesinde etkili olan etmenlerin neler olduğunu tespit etmek için “*Arkadaş veya herhangi biri sizi uyuşturucu kullanmaya teşvik etti mi? Ettiyse kim?*” sorusu sorulmuştur. Alınan cevaplar analiz edildiğinde araştırmaya katılan katılımcıların 9’nun bu soruya hayır yanıtını verdiği, 6’sının ise evet yanıtını verdikleri görülmektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun arkadaş veya herhangi birinin onları sigara, alkol veya uyuşturucu kullanmaya teşvik etmediğini belirttikleri tespit edilmiştir. Katılımcıların kendi ifadeleriyle;

“Hayır” (K1, Kadın 16-18)

“Evet, arkadaşım beni uyuşturucuya alıştırdı, önceleri bir şey olmaz derdim ama öyle olmadığını gördüm çok pişmanım” (K2, Kadın, 16-18)

“Evet, bir akrabam beni uyuşturucuya alıştırdı” (K6, Erkek, 16-18)

“Evet, 2016 senesinde kızım ismi Cansu ve kaç senedir kullanmıyorum bıraktım” (K7, Kadın, 16-18)

“Evet, arkadaş ortamında alıştım” (K9, Kadın, 16-18)

“Evet, arkadaş ortamında alıştım, çok üzgünüm” (K14, Kadın, 16-18)

“Evet kuzenim kullanıyordu ara sıra bana da veriyordu ondan alıştım” (K15, Kadın, 16-18)

Elde edilen bulgular suça yönelen çocukların uyuşturucu, alkol ve sigara içme gibi kötü alışkanlıklar edinmesinde arkadaş çevresinin çok önemli bir faktör olduğunu göstermektedir. “*Arkadaş ortamında alıştım*” (K9, K14) veya “*Arkadaşım beni uyuşturucuya alıştırdı*” (K2) gibi ifadeler, akran baskısının ve grup dinamiklerinin madde kullanımında etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle gençler arasında, bir gruba ait olma isteği ve gruptan dışlanma kaygısı gençlerin kötü alışkanlıklara kaymasını kolaylaştırıcı etmenler olarak ortaya çıkabilmektedir. Howard Becker’in Etiketleme Teorisi’ne göre bireyler, sosyal çevrelerinde nasıl algılanıyorsa o şekilde davranmaya başlarlar. Eğer bir çocuk “suç eğilimli” bir çevrede büyürse, bu etiketi içselleştirerek madde kullanımına daha yatkın hale gelebilir (Becker, 1963).

Suçta yönelen çocuklar üzerinde ailenin denetim mekanizması olma özelliğini kaybetmiş olması, çocukların eğitimden kopmaları ve kendilerine rol model alacak birilerinin yokluğu onları zararlı alışkanlıklara itmede etkili oluyor demek mümkündür.

2.4. Suça Sürüklenen Çocukların Yaşadığı İstismar ve Şiddet Deneyimleri

Suçta yönelen çocukların hayatlarında cinsel istismara, şiddete ve psikolojik şiddete maruz kalıp kalmadıklarını öğrenmek adına çeşitli sorular yöneltilmiştir. Bu başlık altında bu sorulara ve analizlerine yer verilmektedir. İlk olarak “*Aileniz veya başka insanlar tarafından cinsel istismara maruz kaldınız mı? Kaldıysanız kim tarafından?*” sorusu verilen cevaplar analiz edildiğinde araştırmaya katılan katılımcıların 9’nun bu soruya hayır yanıtını verdiği, 6’sının ise evet yanıtını verdikleri tespit edilmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun ailesi ya da başka insanlar tarafından cinsel istismara maruz kaldığı, bu kişilerden 2’sinin babası, akrabası ve arkadaşı tarafından cinsel istismara maruz kaldığı tespit edilmiştir. Katılımcıların kendi ifadeleriyle;

“Evet Babam Yıllarca babam tarafından istismara maruz kaldım” (K1, Kadın 16-18)

“Evet, arkadaşım tarafından” (K2, Kadın, 16-18)

“Evet, üvey baba tarafından üvey babamın akrabası tarafından maruz kaldım” (K7, Kadın, 16-18)

“Evet arkadaşım tarafından istismara maruz kaldım” (K11, Erkek, 16-18)

“Evet bir arkadaşım tarafından istismara maruz kaldım” (K14, Kadın, 18 ve üzeri)

“Evet bunu hatırlamak istemiyorum kuzenim ve amcam tarafından” (K15, Kadın, 16-18)

Suçta yönelen çocuklara sorulan bir diğer soru *“Aileniz veya başka insanlar tarafından psikolojik şiddete maruz kaldınız mı? Kaldıysanız kim tarafından maruz kaldınız?”* şeklindedir. Alınan cevaplar analiz edildiğinde, bu soruya, araştırmaya katılan katılımcıların 8’nin hayır ve 7’sinin de evet yanıtını verdikleri tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların büyük bir çoğunluğunun aile ya da başka insanlar tarafından psikolojik şiddete maruz kalmadıkları, psikolojik şiddete maruz kalan kişilerinse anneleri, babaları ve tanıdıkları herkes tarafından psikolojik şiddete uğradıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların kendi ifadeleriyle;

“Evet, annem tarafından devamlı psikolojik şiddete maruz kaldım” (K1, Kadın)

“Evet annem tarafından maruz kaldım” (K2, Kadın, 16-18)

“Evet ailem ve birçok insan tarafından” (K4, Erkek, 16-18)

“Evet babam tarafından (K6, Erkek, 16-18)

“Evet, Annem ve Çocuk Esirgeme de kalırken oradaki insanlar tarafından (K7, Kadın, 16-18)

“Hayır” (K8, Erkek, 18 ve üzeri)

“Evet tanıdığım insanlar tarafından psikolojik şiddete maruz kaldım” (K9, Kadın, 16-18)

“Evet ailem annem ve babam tarafından” (K10, Erkek, 16-18)

“Evet Annem çok üzülüyorum, devamlı ezerdi beni” (K11, Erkek, 16-18)

“Evet annem tarafından” (K14, Kadın, 16-18)

“Evet annem, ablam ve başka insanlar” (K15, Kadın, 16-18)

Suçta yönelen çocuklara sorulan bir diğer soru *“Aileniz veya başka insanlar tarafından fiziksel şiddete maruz kaldınız mı? Kaldıysanız kim tarafından?”* şeklindedir. Verilen yanıtlar analiz edildiğinde araştırmaya katılan katılımcıların 9’unun hayır, 6’sının ise evet yanıtını verdikleri belirlenmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların büyük çoğunluğunun ailesi ya da başka insanlar tarafından fiziksel şiddete maruz kalmadıkları tespit edilmiştir. Daha az bir kısmı fiziksel şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Bunların daha çok aile içinde baba-anne tarafından olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların kendi ifadeleriyle;

“Evet babam ve annem tarafından” (K1, Kadın 16-18)

“Evet babam tarafından çok dayak yedim” (K2, Kadın, 16-18) Babam tarafından çok dayak yedim

“Evet babam ve amcam” (K4, Erkek, 16-18)

“Hayır” (K5, Kadın, 16-18)

“Evet Çocuk esirgeme yurdunda kaldığımda bakıcılar tarafından” (K7, Kadın, 16-18)

“Evet babam tarafından” (K8, Erkek, 16-18)

“Evet annem ve babam” (K9, Kadın, 16-18)

“Evet babam tarafından şiddete maruz kaldım” (K11, Erkek, 16-18)

“Evet babam ve abim tarafından fiziksel şiddete maruz kaldım” (K14, Kadın, 16-18)

SONUÇ VE TARTIŞMA

Gerçekleştirilen bu araştırmada çocuk suçluluğu sorunu ve çözüm yolları incelenmiştir. Çalışma sonucunda; suça sürüklenmenin yalnızca bireysel eğilimlerle açıklanamayacağı, aile yapısı ve duygusal destek gibi psikososyal etkenlerin yanı sıra düşük gelir düzeyinin ve sağlıksız aile koşullarının da belirleyici olabileceği tespit edilmiştir. Ekonomik yetersizlik,

düzenli ve sağlıklı beslenme imkânının kısıtlı olması, ailenin maddi destek ihtiyacı nedeniyle çocuğu erken yaşta çalışmaya yönlendirmesi, fiziksel veya psikolojik şiddet ve ilgisizlik gibi unsurların gençlerin riskli davranışlara yönelmesini kolaylaştırdığı görülmektedir. Dolayısıyla, suça itilen veya suça karışma potansiyeli olan gençlere yönelik çalışmaların, temel aile ihtiyaçlarının karşılanması, duygusal ve eğitimsel desteklerin iyileştirilmesi ve toplumsal farkındalığın artırılması gibi çok boyutlu yaklaşımları içermesi önem arz etmektedir. Bu genel sonucun yanı sıra araştırma problem cümlelerine alınan yanıtlar analiz edildiğinde;

1. *Suçta sürüklenen çocuklarının demografik özellikleri ve madde bağımlılık durumu nedir? Suçta sürüklenen çocukların sosyal ilişkileri nasıldır?* araştırma problem cümlesine ilişkin bulgular; Araştırmaya katılan toplam on beş katılımcının dokuzu kadın, altısı erkektir. Katılımcıların tümü 16-18 yaş aralığındadır. Altı katılımcı bu olayın ilk suçları olduğunu, yedi katılımcı daha önce de suç işlediklerini (ya da birden fazla suça karıştıklarını) belirtmiştir. Bir katılımcı hiçbir suç işlemediğini söylerken, bir katılımcı da geçmiş suç durumunu net hatırlamadığını ifade etmiştir. Suçun içeriği açısından, on katılımcı hırsızlık (bir kısmı “basit hırsızlık ve gasp” diye ayrıntılandırmıştır) eyleminde bulunduğunu, iki katılımcı kavgaya karıştığını, iki katılımcı uyuşturucu ile ilişkili suç işlediğini, bir katılımcı yurttan kaçma girişiminde bulunduğunu, bir katılımcı ise suç işlemediğini belirtmiştir. Bu noktada suçu, üç suç türüyle sınırlandırmak mümkündür; mala karşı suçlar (hırsızlık ve gasp), şahsa karşı suçlar (yaralama ve öldürme) ve cinsel suçlar (kız kaçırma, tecavüz, tecavüz girişimi). Suçta sürüklenen çocukların, daha çok mala karşı suç girişim eğilimlerinin olduğu görülmektedir. Mala yönelik suçlardaki artış, şehirlerde gelir adaletsizliğinin daha belirgin olması, işsizlik oranlarının yüksekliği ve sosyal bağların zayıflaması nedeniyle sosyal denetimin azalmasıyla açıklanabilir (Yaşar, 2005: 313).

Sigara, alkol veya uyuşturucu kullanımı konusunda beş katılımcı hiçbir madde kullanmadığını, altı katılımcı yalnızca sigara içtiğini, iki katılımcı sigara ve alkol kullandığını, bir katılımcı eskiden uyuşturucu kullanıp bıraktığını, bir katılımcı ise sadece “evet” diyerek madde kullanımını doğrulayıp ayrıntı vermediğini aktarmıştır. Suç madde kullanımı arasında doğrudan bir ilişki olduğunu söylememiz mümkündür. Literatürde yapılan diğer çalışmalarda da sokakta yaşayan ve suça karışan çocukların özellikle madde kullanım eğilimlerinin yüksek olduğu ve içinde buldukları gruptan, itibar görmek ve gruptan dışlanmamak adına sigara, alkol, uyuşturucu gibi alışkanlıklar edindikleri görülmektedir (Güngör, 2008).

Eğitim durumu sorusuna yanıt verenlerden on bir katılımcı lise seviyesinde öğrenci veya mezun olduğunu, dört katılımcı ise ilköğretim (ilkokul veya ortaokul) düzeyinde kaldığını bildirmiştir. Anne ve babanın (ve varsa kardeşlerin) eğitim düzeyi sorulduğunda, dört katılımcı ilkokul düzeyinde olduklarını, bir katılımcı ortaokul düzeyinde olduklarını, iki katılımcı lise düzeyinde eğitimleri olduğunu, sekiz katılımcı ise ailesinin eğitim durumunu ya bilmediğini ya da yanıtlamadığını belirtmiştir. Literatürde yapılan diğer araştırmalar, anne ve babanın eğitim seviyesi arttıkça ergenlerin suça karışma olasılığının düştüğünü ortaya koymaktadır. Eğitimli olmak, ebeveynlere en azından kendi davranışlarını değerlendirme ve denetleme imkânı sunmaktadır. Suç işleyen çocukların ailelerindeki önemli sorunlardan biri, ebeveynlerin düşük eğitim seviyesidir. Ebeveyn eğitiminin çocuğun disiplini, eğitimi ve kişilik gelişimi üzerinde etkili olduğu göz önünde bulundurulduğunda, eğitim düzeyi düşük aileler için düzenli eğitim kampanyaları ve kurslarla eksikliklerin giderilmesi önemlidir. Ayrıca ebeveynlere, çocuklarıyla ilişkileri, iletişimleri, uyum sorunları ve alabilecekleri önlemler konusunda bilgilendirme ve farkındalık sağlayacak destek programları sunulmalıdır (Tütüncüler ve ark., 2008: 103).

Ailenin ekonomik koşullarına ilişkin olarak on katılımcı “düşük”, dört katılımcı “orta”, bir katılımcı ise “yüksek” gelir grubunda olduklarını ifade etmiştir. Evde düzenli ve sağlıklı yemek piştiğini dokuz katılımcı, pişmediğini altı katılımcı dile getirmiştir. Kişisel ihtiyaçlarının

aileleri tarafından yeterince karşılandığını üç katılımcı, karşılanmadığını on iki katılımcı belirtmiştir. Babanın mesleğine dair veriler doğrultusunda dört katılımcı “çalışmıyor”, dört katılımcı “işçi”, bir katılımcı “makina ustası”, bir katılımcı “balıkçı”, iki katılımcı “emekli”, iki katılımcı “tanımıyorum/bilmiyorum” olarak ifade etmiş, bir katılımcının yanıtı net şekilde anlaşılamamıştır. Literatürde suç ve ekonomik durum değişkeni ile doğrudan ilişkinin bulunduğu farklı çalışmalar da mevcuttur (Güngör, 2008; Sarı ve ark. 2019). Çalışmalar, yoksulluğun çocukları suça çeken önemli bir etken olduğunu göstermektedir; bu durum, alt sınıflardan, düşük eğitim ve sınırlı maddi imkânlarla sahip gecekonduluların, toplumsal olarak dayatılan hedeflere yasal yollarla ulaşmakta güçlük çekmeleriyle ilişkilendirmek mümkündür. Herkese fırsat eşitliği sunulduğu iddia edilse de, bu kesim için sosyal yükselme olanakları sınırlıdır ve bu yapısal eşitsizlik, suç davranışlarının önemli bir kaynağı olarak görülebilir (Yaşar, 2005: 307).

2. *Suçta sürüklenen çocuklarının suça sürüklenmesine neden olan etmenler nelerdir?* araştırma problem cümlesine ilişkin bulgular; suça sürüklenen çocukların ailelerinden duygusal destek görmedikleri, anne ve babaları ile yeteri kadar vakit geçirmediği, bu sebeple kendilerini yetersizlik hissettikleri, aileleri ile arkadaşlarından daha az zaman geçirdikleri ve bu psikoloji ile suça sürüklendikleri belirlenmiştir. Aile bağlarının kopması, anne-baba ilgisizliği gibi etmenlerin çocukları suça teşvik ettiği bulgusuna ulaşılmıştır. İçli (2001)’ göre, suç işleyen çocukların evlerinde çeşitli olumsuz koşulların bir veya birkaçının bulunduğu ifade edilmektedir. Bunlar arasında ailenin diğer üyelerinin suçlu veya alkolik olması, boşanma, ölüm veya terk nedeniyle ebeveynlerden birinin ya da her ikisinin yokluğu, ihmal veya fiziksel bir engel nedeniyle ebeveyn denetiminin yetersizliği, evin aşırı kalabalık olması, ebeveynlerin baskıcı, kıskanç veya aşırı hakimiyetçi tutumları ile işsizlik ve düşük gelir gibi ekonomik sorunlar ve annenin dışarıda çalışması yer almaktadır. Tarafımızca yapılan çalışmada da benzer şekilde dayanışmacı aile yapısından uzak ailelerde yetişen çocukların suça daha meyilli oldukları görülmektedir. Ereş (2009:94)’e göre araştırmalar, çocuk suçluluğu ile parçalanmış aile deneyimi arasında bir ilişki olduğunu göstermektedir. Çocuk suçluluğu yalnızca devletin değil, ailelerin ve eğitimcilerin de sorunudur. Ailenin çocuğa kaliteli zaman ayırması ve eğitim konusundaki bilinçli yaklaşımı, çocuğun sosyalleşmesi ve toplumsal normlara uyumu açısından kritik önemdedir. Araştırmalar, olumlu aile ortamı olmayan çocukların suç eğilimlerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir; bu nedenle önleme çalışmaları aileler ve kamu kurumlarının işbirliğini gerektirir.

3. *Suçta sürüklenen çocukların ailelerinin demografik özellikleri nelerdir? Ailelerin demografik özelliklerine göre çocukların suça sürüklenmeleri arasında bir ilişki bulunmakta mıdır?* araştırma problem cümlesine ilişkin bulgular; suça sürüklenen çocukların ebeveynleri arasında boşanma veya ayrılık yaşandığını dört katılımcı aktarıırken, on bir katılımcı anne ve babasının birlikte olduğunu ya da resmi bir ayrılık olmadığını söylemiştir. Annenin vefatı veya evden kaçması durumunun üç katılımcıda söz konusu olduğu, on iki katılımcıda ise bu durumun yaşanmadığı anlaşılmaktadır. Babanın vefatı veya evden uzaklaşması üç katılımcı tarafından belirtilmiş, on iki katılımcı da babalarıyla ilgili böyle bir kayıp veya kaçma yaşanmadığını ifade etmiştir. Anne ve baba ayrı olduğu için üvey anne ya da üvey babayla yaşadığını belirten iki katılımcı mevcuttur, on üç katılımcı ise bu tarz bir durum olmadığını veya ailesinin yapısını farklı tanımladığını belirtmiştir. Elde edilen bu bulgular, suça sürüklenen çocukların aile yapıları incelendiğinde, ebeveynlerin birlikte yaşaması veya ayrılığı gibi demografik özelliklerin tek başına belirleyici bir faktör olmadığı, ancak ebeveyn kaybı veya parçalanmış aile yapılarının çocukların suça sürüklenme riskini artırtabileceği görülmektedir. Tütüncüler ve ark. (2008)’e göre parçalanmış aile deneyimi, çocukların toplumsallaşma sürecini kesintiye uğratabilir ve yanlış veya eksik bir sosyalleşmeye yol açabilir.

4. Suça sürüklenen çocuklarının ilk suç deneyimi nasıldır? Suç işleme durumu ne kadar süre ile devam etmiştir? Suça sürüklenen çocuklar suç işlemlerinden ötürü ne hissetmiştir ve bu durum karşısında nasıl bir tutum benimsemiştir? araştırma problem cümlesine ilişkin bulgular; suça sürüklenen çocukların aile tarafından suça teşvik edilmediği yönündedir. Suça sürüklenen çocukların ilk suç işlediklerinde toplum tarafından dışlandıkları tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular suça sürüklenen çocukların ilk suç deneyimlerinde, aileden kaynaklanan bir teşvik bulunmamasına rağmen, toplum tarafından dışlanma durumunun çocukların suç sonrası duygusal durumları ve suça karşı geliştirdikleri tutumlar üzerinde derin etkiler yarattığı göstermektedir.

5. Suça sürüklenen çocuklar, fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddete maruz kalmış mıdır? Kaldırsa ise hangi şiddet türüne ne derece maruz kalmıştır? Suça sürüklenen çocuklar şiddete kim tarafından, ne zaman ve ne şekilde maruz kalmıştır? araştırma problem cümlesine ilişkin bulgular; suça sürüklenen çocukların cinsel istismara maruz kaldığını iki katılımcı, maruz kalmadığını on üç katılımcı belirtmiştir. Psikolojik şiddet gördüğünü beş katılımcı, görmediğini on katılımcı ifade etmiştir. Fiziksel şiddet yaşadığını dört katılımcı söylerken, on bir katılımcı buna maruz kalmadığını aktarmıştır. Bu bulgulardan hareketle suça sürüklenen çocuklar arasında fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet deneyimlerinin sınırlı bir kısmında rapor edilmesine rağmen, özellikle psikolojik şiddetin görece daha yaygın olduğu ve bu tür şiddetin çocukların suça yönelimlerinde dolaylı bir etkisinin olabileceğini belirtmekte fayda bulunmaktadır. Tütüncüler (2008) tarafından yapılan araştırmada, suç nedeniyle muayeneye getirilen çocukların %28'i aile içi fiziksel istismara uğradıklarını bildirmiştir. Erkek çocuklarda fiziksel şiddetin çoğunlukla babadan kaynaklandığı ve bu durumun çocuğun baba imgesini güvenilmez ve korku kaynağı hâline getirdiği gözlenmiştir. Anneden fiziksel şiddet daha az görülse de görece olarak yaygındır; ülkemizde annelerin %76.7'si çocuklarına fiziksel şiddet uyguladığını belirtmiştir. Annelerin şiddet uygulamasında çocuk sayısının fazla olması ve eşlerinden şiddet görmesi önemli etkenlerdir.

6. Suça sürüklenen çocuk toplumsal dışlanmaya maruz kalmış mıdır? Aile ve arkadaş çevresinden suça sürüklenmelerinden, suçlu olmalarından ötürü yaşamış oldukları dışlanma türleri nelerdir? araştırma problem cümlesine ilişkin bulgular; suça sürüklenen çocukların ailede psikolojik rahatsızlığı olan birey bulunduğunu dört katılımcı aktarmış, on bir katılımcı böyle bir durumdan söz etmemiştir. Aileye maddi destek sağlamak amacıyla çalışmak zorunda kaldığını beş katılımcı, böyle bir zorunluluk yaşamadığını on katılımcı ifade etmiştir. Zorla çalıştırıldığını belirten iki katılımcı, zorla çalıştırılma yaşamadığını söyleyen ise on üç katılımcıdır. Arkadaş veya başka bir çevre tarafından uyuşturucu kullanımına teşvik edildiğini üç katılımcı, edilmediğini on iki katılımcı dile getirmiştir. Elde edilen bulgular, suça sürüklenen çocukların toplumsal dışlanmaya maruz kalmalarında aile içindeki psikolojik rahatsızlıkların, maddi zorlukların ve çevreden gelen olumsuz etkilerin rol oynadığı; özellikle aileye ekonomik destek sağlamak zorunda kalma veya zorla çalıştırılma gibi durumların çocukların toplumsal uyumlarını olumsuz etkilediği görülmektedir.

ÖNERİLER

Bu araştırma, suça sürüklenen çocukların bireysel, ailesel ve toplumsal koşullarının suça yönelim süreçlerini nasıl şekillendirdiğini çok boyutlu olarak ortaya koymaktadır. Bulgular, suça sürüklenmenin yalnızca bireysel tercihlerle ya da anlık davranışlarla açıklanamayacağını; çocukların yaşam koşulları, aile yapısı, sosyal ilişkileri ve duygusal destek düzeylerinin bu süreci derinden etkilediğini göstermektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğu düşük sosyoekonomik düzeyden gelmekte, düzenli beslenme ve temel ihtiyaçlarını karşılayamamakta, eğitim süreçleri sekteye uğramakta ve aileden yeterli ilgi ve destek görememektedir. Bunun yanı sıra, psikolojik şiddet ve toplumsal dışlanma gibi travmatik deneyimlerin çocukların suça yönelmesini kolaylaştırdığı görülmektedir. Ayrıca, ebeveyn kaybı ya da parçalanmış aile

yapılarının çocukların duygusal gelişimini olumsuz etkilediği ve sosyal destek ağlarının zayıflığı ile kesişimsel bir sonuç olarak suça yönelimi artırdığı anlaşılmaktadır. Bu genel sonuç neticesinde önerilerimiz;

- Kent merkezli ilçe ve mahalle bazlı çocuklar için risk haritaları oluşturulmalı, Aile ve Sosyal Hizmet İl Müdürlüklerince risk altında bulunan çocuklara koruyucu ve önleyici çalışmalar yapılmalıdır. Çocukları suçtan koruyucu psikososyal destekler planlanmalıdır.
- Suça sürüklenen çocuklarının, tekrar suç olaylarına karışmasını önleyici destek programlarının geliştirilmesi gereklidir. Aile ve Sosyal Hizmet Bakanlıkları aracılığıyla suça sürüklenen çocuklar eğitim, maddi ve manevi destek, aile ve arkadaş ilişkisi konularında destek programları düzenlenmelidir. Suça sürüklenmiş veya risk altındaki çocuklara yönelik bireysel terapi, danışmanlık ve rehabilitasyon hizmetleri sistematik ve sürdürülebilir şekilde sunulmalıdır.
- Yoksul ailelerin temel ekonomik ihtiyaçlarını karşılayabilecek sosyal yardımlar arttırılmalı ve çocuk işçiliği ile mücadele edilmelidir.
- Madde bağımlılığını önlemek adına, alkol ve sigara satışı yapan yerler denetlenmeli ve 18 yaş altı bireylere satış yapan yerler için ağır yaptırımlar getirilmelidir.
- Ne eğitimde ne de çalışma hayatında olan çocuklar tespit edilmeli, çocukların eğitimde kalmaları ya da meslek edinmeleri için eğitim faaliyetleri gerçekleştirilmelidir.

Finansal Destek

Yazarlar bu makalenin araştırma, yazarlık ve/veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır.

Financial Support

The authors received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this article.

Çıkar Çatışmaları

Yazar(lar) bu makaleyle ilgili herhangi bir akademik, finansal, ticari veya kişisel çıkar çatışması olmadığını beyan eder. Bu çalışmanın hazırlanması sırasında sonuçları etkileyebilecek herhangi bir destek alınmamıştır.

Conflicts of Interest

The author(s) declare that there is no academic, financial, commercial, or personal conflict of interest related to this article. No support that could influence the results was received during the preparation of this study.

Teşekkürler

Yazarların beyan edecek herhangi bir teşekkürü yoktur.

Acknowledgments

The authors have no acknowledgments to declare.

Yazar Katkıları

Kavramsallaştırma: [PE] ve [FNŞ], Metodoloji ve Yazılım: [PE] ve [FNŞ], Doğrulama: [PE] ve [FNŞ], Biçimsel Analiz: [PE] ve [FNŞ], Araştırma: [PE] ve [FNŞ], Kaynaklar ve Veri Derleme: [PE] ve [FNŞ], Yazma – Orijinal Taslak Hazırlama, İnceleme ve Düzenleme: [PE] ve [FNŞ].

Tüm yazarlar makalenin son halini okumuş ve kabul etmiştir.

Author Contributions

Conceptualization: [PE] and [FNŞ], Methodology & Software: [PE] and [FNŞ], Validation: [PE] and [FNŞ], Formal Analysis: [PE] and [FNŞ], Investigation: [PE] and [FNŞ], Resources & Data Curation: [PE] and [FNŞ], Writing – Original Draft Preparation, Review & Editing: [PE] and [FNŞ].

All authors have read and agreed to the final version of the manuscript.

Etik Onay

Bu çalışma, insan katılımcılarla yapılan araştırmalar için Helsinki Bildirgesi'nin (1975, 2013 revize edilmiş hali) ilkelerine uygun olarak yürütülmüştür. Gönüllü katılım, bilgilendirilmiş onam ve gizlilik tam olarak sağlanmıştır. İlgili kurumdan etik kurul onayı alınmıştır. Etik onay detayları: Çalışma, 24 Nisan 2024 tarihinde İstanbul Aydın Üniversitesi'nden 2024/04 numaralı karar ile etik kurul onayı almıştır.

İnsanlara, hayvanlara veya çevreye zarar verebilecek hiçbir yöntem kullanılmamıştır.

Ethical Approval

This study was conducted in accordance with the principles of the Declaration of Helsinki (1975, revised 2013) for research involving human participants. Voluntary participation, informed consent, and confidentiality were fully ensured. Ethics committee approval was obtained from the relevant institution. Ethics approval details: The study received ethical committee approval from Istanbul Aydın University on April 24, 2024, with decision number 2024/04.

No methods that could harm humans, animals, or the environment were used.

Bilgilendirilmiş Onam

Çalışmaya dahil edilen tüm bireysel katılımcılardan bilgilendirilmiş onam alınmıştır. Katılım gönüllü olup, tüm katılımcılara araştırmanın amacı, ilgili prosedürler ve herhangi bir sonuç doğurmaksızın istedikleri zaman geri çekilme hakları hakkında bilgi verilmiştir.

Informed Consent

Informed consent was obtained from all individual participants included in the study. Participation was voluntary, and all respondents were informed about the purpose of the research, the procedures involved, and their right to withdraw at any time without any consequences.

Veri Erişilebilirliği Beyanı

Bu çalışmanın bulgularını destekleyen veriler talep üzerine ilgili yazardan temin edilebilir.

Data Availability Statement

The data that support the findings of this study are available from the corresponding author upon reasonable request.

KAYNAKÇA

Afşin, R., & Öğretir, A. D. Ö. (2018). Suça sürüklenen çocuklar ile suça sürüklenmeyen çocukların algıladıkları anne ve baba tutumları ile ebeveyn bağlanma stillerinin karşılaştırılarak incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(66), 384–400.

Ağcaoğlu, İ. (2020). *Mağduru çocuk olan cinsel suçlarda suça sürüklenen çocuk sorunu* (Yüksek lisans tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi). [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi].

Akbaş, G. E., Karataş, K., & Orhan, M. G. (2020). Ankara'da çocuk suçluluğu: Emniyet çocuk şubeye gelen olgular üzerinden bir değerlendirme. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 24(1), 137–156.

Arabacı, L. B., & Taş, G. (2017). Çocuklarda suça sürükleyen faktörler, ruhsal problemler ve hemşirelik bakımı. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 8(2), 110–117.

Aslan, Y. (2021). Suça sürüklenen çocuklarla ilgili yapılan yayınların incelenmesi. *Anatolian Journal of Health Research*, 2(3), 79–86.

Becker, H. S. (1963). *Outsiders: Studies in the sociology of deviance*. Free Press

Coşar, Y. (2005). Kentleşen Türkiye'de çocuk suçluluğu. *TBB dergisi*, 56, 281-327.

Çelik, E. (2019). *Suçta sürüklenen çocukların yeniden toplumsallaşmasında dinin rolü* (İzmir Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ve Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu örneği) (Doktora tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi). [Yayınlanmamış doktora tezi].

Çetinkaya, T. A., Kaygusuz, Ö. R., & Bayır, T. (y.y.). Kahramanmaraş ilinde suça sürüklenen çocukların aile içi şiddete yönelik tutumları. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 17(3), 138–145.

Duran, R., & Duran, C. (2021). İstismarın çocuk üzerindeki psiko-sosyal etkileri ve çocuk istismarı ile madde kullanma ilişkisinin değerlendirilmesi. *Doğu Anadolu Sosyal Bilimlerde Eğilimler Dergisi*, 5(2), 39–53.

Erdoğan, O. (2013). *Çocuk hakları*. Acar Basımevi.

Ereş, Y. D. D. F. (2009). Toplumsal bir sorun: suçlu çocuklar ve ailenin önemi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 17(17), 88-96. <https://doi.org/10.21560/spcd.20494>

Gökpinar, M. (2007). Sosyal ve kriminal boyutlarıyla çocuk suçluluğu. *TBB Dergisi*, 72, 206-233.

Güngör, M. (2008). Evrensel bir sorun olarak çocuk suçluluğu ve sokakta çalışan ve yaşayan çocuklar. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1, 25-43. <https://izlik.org/JA93KA32FW>

Hesapçioğlu, S. T. (2017). Çocuk adli vakalarında karışıldığı iddia olunan suç tipleri ile benlik saygısı ve depresif belirtiler arasındaki ilişki. *Düşünen Adam: The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 30(4), 331-337.

Işık, Ü., Aktepe, E., Akyıldız, A., Şimşek, F., & Yıldız, A. (2019). Bir üniversite hastanesinde değerlendirilen suça sürüklenen çocukların sosyodemografik ve klinik özellikleri: 2014-2018 verileri. *SDÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 26(2), 175-182.

İçli, T. (2001). *Kriminoloji*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.

İçli, T. (2004). *Türkiye'de suçlular: Sosyal kültürel ve ekonomik özellikleri*. Bizim Büro.

Karbeyaz, K. (2018). Suça sürüklenen çocuk anneler: Eskişehir'den bir olgu serisi. *Osmangazi Tıp Dergisi*, 40(2), 86-89.

Kayma, D., & Gökler, R. (2021). Suça sürüklenen çocukların sosyodemografik özellikleri ile suç ilişkisinin incelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(1), 1-10.

Keş, İ., & Yılmaz, Y. (2019). Konya ili örneğinde çocuk suçluluğu üzerine kriminolojik bir inceleme. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(1), 23-46.

Köksal, M. (2014). *Suçta sürüklenen çocukların*

cezai sorumlulukları ve bu çocuklara özgü suç soruşturması (Yüksek lisans tezi, Erzincan Üniversitesi). [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi].

Marshall, G. (1999). *Sosyoloji sözlüğü* (O. Akınhay & D. Kömürcü, Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Neuman, L. W. (2007). *Toplumsal araştırma yöntemleri: Nitel ve nicel yaklaşımlar* (Çev. S. Özge). Yayınodası Yayıncılık.

Obuz, A. T. (2019). Suça sürüklenen ve hakkında danışmanlık tedbir kararı verilen çocukların suça sürüklenme nedenleri: Nitel bir çalışma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(67), 630-641.

Öngören, H., & Katılmış, A. (2021). Çocukları suça iten nedenler ve alınması gereken önlemler: İstanbul Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü görevlilerinin görüş ve değerlendirmeleri. *Çocuk ve Medeniyet*, 6(11), 83-108.

Polat, A. (2014). *Suç önleme*. İstanbul: Legal Yayıncılık.

Sarı, S. A., Çiçek, A. U., Bütün, C., & Yıldırım, A. (2019). Sivas ilinde suça sürüklenen çocuk olguların sosyodemografik ve klinik özellikleri. *Adli Tıp Bülteni*, 24(3), 177-182.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2023, Mayıs 25). *Güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuk istatistikleri, 2022* (Yayın No: 49662). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Güvenlik-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuk-Istatistikleri-2022-49662>

Tütüncüler, A., Karagöz, Y. M., Demirçin, S., & Atılğan, M. (2008). Matruşka göç istismar eğitim eksikliği negatif ailesel faktörler ve çocuk suçluluğu. *The Bulletin of Legal Medicine*, 13(3), 97-105.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (5. baskı). Seçkin Yayıncılık.